

בעניני פסח - שיעור 705

I. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך שהובא בספר הליכות שלמה

(א) מצות שלנו הואיל ועשויין ריקיין דקים וקשים וקשה לאכול מהן כשני זיתים בכדי אכילת פרס נכון לנהוג לאכלם בזה אחר זה ולא בבת אחת אם לא בכירור שיגמור כל אכילתו בתוך זמן זה

(ב) ומי שקשה לו אכילת מצה כזו בכדי אכילת פרס ויוכל להטביל המצה לרגע קטן במים ולהוציאה מיד ולא חשיב בכך כמצה שרויה דשריא לבריא רק בדיעבד (מ"ב תס"א - י"ז ובשער הציון ל"ז)

(ג) אם המצה הפרוסה מהודרת יותר מן העליונה השלמה לא יאכל בבת אחת אלא בזה אחר זה (פרק ט - מ"ז)

(ד) אין לו לדחוס בפיו ולאכול בחפזון בלתי רגיל ראולי הו"ל כעין שלא כדרך אכילה (פרק ט - פ"ג) ולא להעמיד שעון כנגד עיניו דקרוב הדבר שיפסיד גוף הכוונה לשם מצות אכילת מצה (ע"ט)

II. מי שיכול לקנות מצה שמורה בזול בהשגחה היותר טוב בודאי צריך לעשות כן ואין צריך לחשוש מדברים שאין צריך לחשוש (ד"ע)

III. עוד הערות

(א) מצה שנאפה קודם פורים עיין בב"ח (תנ"ח) דאין יוצאין במצה האפויה קודם שלושים יום אפילו עשאה לשם פסח ותוספתא נמי דתני יוצאין בה הוי מדאורייתא אבל מדרבנן אינו יוצא בה וכ"כ המ"ב (ה) דרק בדיעבד יוצא וכ"כ הכף החיים (ו) אמנם עיין בשו"ת מהרש"ם (ו - כ"ט) שכתב דרוב הפוסקים חולקים על הב"ח

(ב) אם צריך לכם במצה כמו בלולב עיין בשפת אמת (סוכה ל"ה ד"ה צגמרח חתי) דמצה צריך להיות שלכם כמו לולב דזה מסקנת הגמרא (פסחים ל"ח:) דילפינן מגזירה שוה לחם לחם מחלה והגרי"ש אלישיב פסק דצריך האב להקנות את המצות לבניו הגדולים או לחתניו שאינם סמוכים על שלחנו למעשה יש ענין שאורחים ובנים נשואים יתנו ממון עבור המצות שיאכלו בליל הסדר כדי לזכות בהם בקנין מעות שהוא מן התורה אבל מסתבר יותר דאין צריך להחמיר חדא (כ) אפשר הלכה כהרי"ף שהשמיט הענין של לכם במצה גם להרא"ש שצריך מצתכם חשוב מצתכם דעל מנת כן נתן לו כטבעת שאולה לקדושין (ז) ועוד דאפילו דיש לומר קנין ההגבהה ומשיכה רק מדרבנן יש קנין בלעיסת המצה (ח) ויותר מכולם פוק חזי מה עמא דבר כי העולם אינם נוהרים שמצה צריך לכם (ט)

(ג) יש אומרים דאין שייך האיסור במצה נפוחה דאין שייך שיעור אגוז לזו במצות ריקיין שלנו (א"א מבוטשאטש תס"ח ואורחות רבינו ז' - זף נ"ה בשם החזו"א) מ"מ במצה כפולה המנהג להחמיר (בה"ל ת"ס - ד"ה ויש לעשות וד"ה פת ענה)

(ד) קצירת התבואה למצת מצוה ע"י מכונה אם זה נחשב לשמה עיין בשו"ע (תנ"ג - ז) שטוב לשמרן משעת קצירה אמנם דעת הפרי"ח דשימור משעת קצירה מדינא הוא ולעיכובא (בה"ל ד"ה ט"ז) וגם הגר"א החמיר בזה מאוד מ"מ אפילו להיש מחמירים שלא לאכול מצת מכונה למצת מצוה שאני הכא דקצירה ע"י מכונה צריך אדם להנהיג את המכונה בכל עת ונחשב ע"י ישראל משא"כ מצת מכונה הוא דלק את החשמל ואח"כ הולך מעצמו ולכן רב ש. קלוגר והאבני נזר (תקל"ז) והמ"ב והחזו"א לא אכלו מצות מכונה דאין מצות אלו נעשה לשמה וכמו שנעשה ע"י נכרי אמנם הכתב סופר והתפארת ישראל התירו דהוי ככת אדם ועוד בזמנינו דכמעט א"א לאפות לכל העולם בלי מכונה אמנם במקומות שנהגו איסור אין להם לזוז ממנהג אבותיהם (אב"נ תקל"ז) ושערים מצויינים בהלכה ק"י - כ"ז ופסקי תשובות ת"ס - ח' וה'

(ה) אם יכול לקיים מצת מצוה ליל ט"ו במצה שעריכתה היתה ע"י נכרי או מחלל שבת בפרהסיא עיין בשו"ע דאין לשין מצת מצוה ולא אופין אותה ע"י אינו יהודי וה"ה עריכת המצה (מ"ב ת"ס - סק"ח בשם המג"א) וכ"כ הכף החיים בשם המהרי"ו והכנה"ג ויש מקילין אם ישראל עומד ע"ג והכל תלוי אם מצה בעי שימור לשמה או רק שימור מחימוץ ולכן בעומד על גביו מועיל אמנם דעת הרשב"א דבעינן כוונה לשם מצת מצוה וכ"כ המ"ב (תנ"ג - סק"ח) ואם א"א בענין אחר מותר ע"י עכו"ם כשהישראל

יעמוד ע"ג ויאמר לעשות לשם מצות מצה (מג"א סק"א ומ"ב סק"ג) והכף החיים (סק"ה) כתב דיאכל בלא ברכה איברא עיין בשו"ת מהרש"ם (ח - קכ"ח) שהתיר עריכת המצה ע"י מחלל שבת בפרהסיא ואפילו לדעת האוסרים ורק בתנאי דאם זה שלש היה ישראל כשר שכבר נילוש לשמה ע"י מעשה הראשון של ישראל והמעשה של המחלל שבת הוא מעשה לישה שניה וה"ה בנ"ד בנכרי ועוד נראה לי דיש ס"ס להתיר דאפשר דהלכתא כרב האי דאין צריך שימור לשמה ורק מחימוץ ואת"ל דצריך לשמה אפשר דהלכה כהמהרש"ם ולא כהמ"ב ואפשר דשימור לשמה הוי רק מדרבנן כהב"ח והוי רק ספק דרבנן ודלא כהפר"ח דהוי מן התורה ומ"מ קשה להקל ולשאר הימים מותר לכ"ע לאכלם

(ו) חלוקת הכזיתים מצת מצוה לכל המסובים עיין בשיעור 187 (I)

(ז) אכילת המצה בבת אחת עיין בשו"ת תרומת הדשן (קל"ט) מצוה מן המוכחר לבלוע הכזית בבת אחת וראיה מפסחים (ק"י) אכלן לחצאין יצא משמע בדיעבד כ"כ השו"ע (תע"ה - ו) אבל המהרי"ל שהובא במג"א אין צריך בבת אחת ממש אלא אפילו מעט מעט בלא הפסק מותר לכתחלה וכן כתב השלחן גבוה (כ"ז) וכן שמעתי מרב ברוין ועיין לעיל (I)

(ח) חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר עד שתחטפנו שינה (תפ"ח - ז) כליל שבועות וכליל הו"ר אין זה רק מנהג טוב אמנם ליל פסח הוא חיוב מדינה דהשלחן ערוך (ה"ל) ועיין במבקשי תורה (דף ת"פ) במעשה ברבי ישראל מרגלית כליל פסח ועוד מעשה ברב שך כליל פורים

(ט) אורח שאינו אוכל מצה שרויה בפסח יש מקילים לאכול מכלים שבישלו בהם וגם מקערה שיש בו המצה שרויה וראיה ממוהר"ש מבעלו שהיה אוכל כליל הסדר בקערה עם אמו והיא פיררה לעצמה מצה בתוך המרק והוא דחף בכף את החתיכות המצה להצד ואכל את המרק ובספר נטעי גבריאל (ז - ל"ז - כ"ו) מביא ששמע מהקלוזינבורגער רבי שעשה כן משום מצות כיבוד אם שדוחה חומרא בעלמא

(י) חייב אדם להראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (רמב"ם חו"מ ז - ו) ומשמע שהוא דאורייתא וי"א דמצוה הוא לכל השנה אלא שחכמים חייבו לעשות ד"ז כליל זה ולקיים המצות דרך הסיכה ואבאר

(יא) החזון איש כתב שצריך איזה מרירות לחזרת ואם לאו לא יצא אבל העולם נוהגים אפילו אינו מר כלל אלא שסופו אם נח בקרקע יהיה מר וכתב החזון דעת שצריך לאכול החזין בלי פירור דאם לאו אין מברכין עליו פרי האדמה והגר"א כתב שצריך פירור וכן נהג האג"מ (קול דודי) ורב אהרן קטלר התיר סתם לעטוס למרור

(יב) להעמיד כלי חמץ בגובה הארון במטבח במקום שאין יכול להושיט שם ידו עיין בערוך השלחן (ת"ח - ז) שיש להתיר שהוא איסור קל דרבנן שהרי אינן בני יומן ולא דמי מללמוד לפני הנר בשבת דאסור אפילו בגובה שתי קומות ועיין באורחות רבינו (פסח ח"ט ט"ז) שלא כסה בנייר הבקבוקים החמוצים הריקים וכדומה בהארון אלא היה קשור שם איזה חבל בשביל היכר (פסקי תשובה תמ"ח - 51)

(יג) בדק רק חמץ חשוב ולא פירורים דלא חשיבי וא"צ ביטול (פסקים ה:) דהביטול הוא רק שמא ימצא גלוסקא יפה (מג"א תל"ד - סק"ה) ופירורין שא"צ ביטול היינו בפירורין דקין ולא כשהן חתיכות קטנות אף שפחות מכזית צריך בדיקה (אג"מ ח - קמ"ה) ולא בדק הספרים כי סבר שדינם כמקום שאין מכניסין בו חמץ ומ"מ לא למד במקום שהיה בו מאכל וע"ע בחזו"א (קט"ז - י"ח) דאין חילוק בין פירורין לגלוסקא יפה וכ"כ המעשה רב (קט"ד)

(יד) סיכת ולקחת רפואות שיש בהם חמץ מותר לחולה שאין בו סכנה אם נפסלו מאכילת כלב קודם הפסח (אג"מ ג - ס"ז)

(טו) הכשר הסינק לפסח - עיין באוהלי ישורון (ח"ט 175) דכתב בשם רב משה דאף דבבשר וחלב אין להחמיר בזה (רמ"א ז"ה - ג) דאין עירוי ככלי ראשון ממש שיעשה שהכלים שמערה עליהם יבלעו זה מזה ואפילו שומן דבוק בהם הכלי שרי אמנם בחמץ דלא בדילי מיניה כוליה שתא מחמירין לכסותו ולכאורה זה בסינק של פורצילאן או אנמאיל דדינם כחרס ולכן צריך שינקו היטב וישים בתוכו כיוור נוסף או contact paper וכדומה ואם הוא של stainless steel בעירוי סגי ואין להשתמש בסינק כ"ד שעות בחמץ חם קודם זמן איסורו וגם הידות הסינק ינקה ויערה עליהם רותחין והמסננת (drain strainer) טוב שיחלפנה ורב דוד פיינשטיין ורב מרדכי מרכיז אמרו לי שאין צריך אבן מלובן כהכשר של הסינק משא"כ ב'dishwasher ואבאר

נפס לטלו נפאות אלו ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזי ע"ה אלו אורות האשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניף הכפן ע"ה